



**Кыргыз Республикасын туруктуу өнүктүрүү боюнча
Улуттук кеңештин алдындагы
Кыргыз Республикасынын өнөр жайын жана
ишкердикти өнүктүрүү боюнча комитети**

**Кыргыз Республикасында инвестицияларды коргоо жана ишкердик
субъектилеринин укуктарын сактоонун абалы жөнүндө**

Аскар Сыдыков
Эл аралык ишкерлер кеңешинин аткаруучу
директору,
Комитеттин төрагасынын орун басары,

Бизнести эмнелер тынчсыздырат?

Инвестиция жана мүлкүнүн
коопсуздугуна ишениш жок

Укук коргоо, фискалдык жана сот
органдардын адилетсиз
мамилеси



Ишкердин ар-намысына шек
келтирген жагдайлар

Бизнестин келечегине
үмүттүн аздыгы

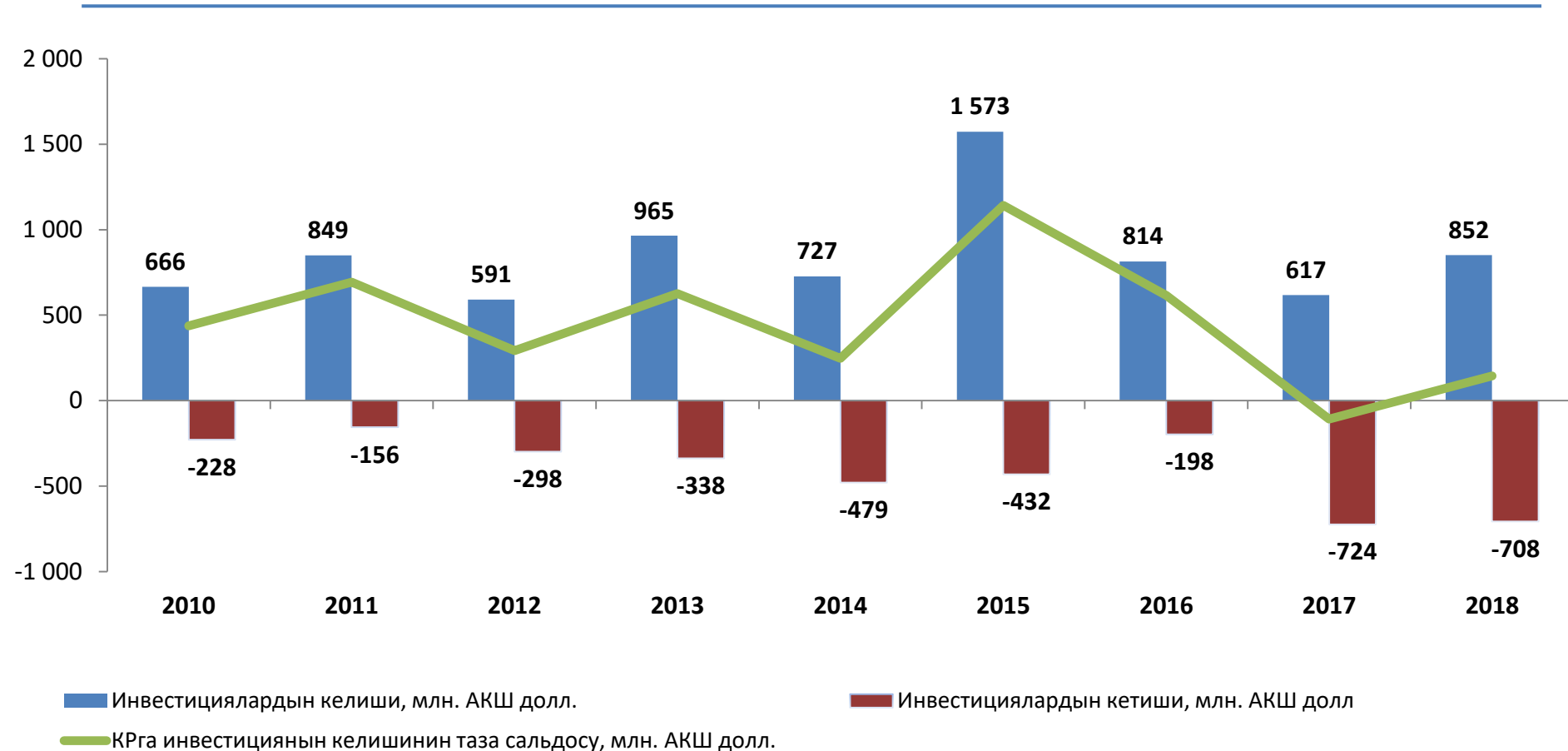
Инвестиция жана жеке менчиктин коопсуздугуна ишениш жок

КРда жеке менчикти коргоо, 2009-2019-жж.



«КРда жеке менчикти коргоо начар бойдон калууда, ал эми мүлктү каттоо мындан да кыйын болуп калды. Соттор аткаруучу бийликтин таасирине кабылган ... Коррупцияны иликтеген орган Өкмөткө байлынышкан бойдон калууда»

Чет өлкөлүк тике инвестициялардын келиши/кетиши



2017-2018 жылдарынын ичинде инвестициялардын келиши КРдан
инвестициялардын кетишинен орточо болгону 2,5% жогору болду

Инвестициялардын агып кетишинин негизги себептери

Бизнес жүргүзүүнүн эң көйгөйлүү факторлору

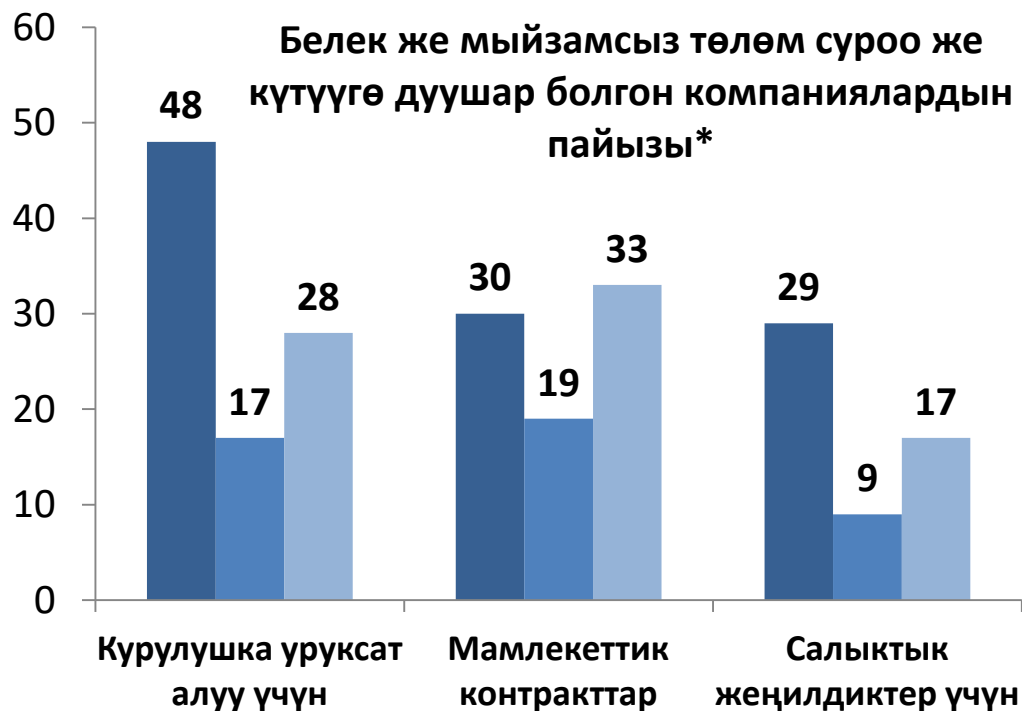
Булак: Дүйнөлүк экономикалык форум,
коомдук пикирди изилдөө 2017



Мамлекеттик саясат менен байланыштуу маселелер бизнес жүргүзүү үчүн 8 артыкчылыктуу факторлордун арасында (компаниялардын жетекчилерин сурамжылоонун маалыматына ылайык)

Пара берүүгө мажбурлоо

Белек же мыйзамсыз төлөм суроо же күтүүгө дуушар болгон компаниялардын пайызы*



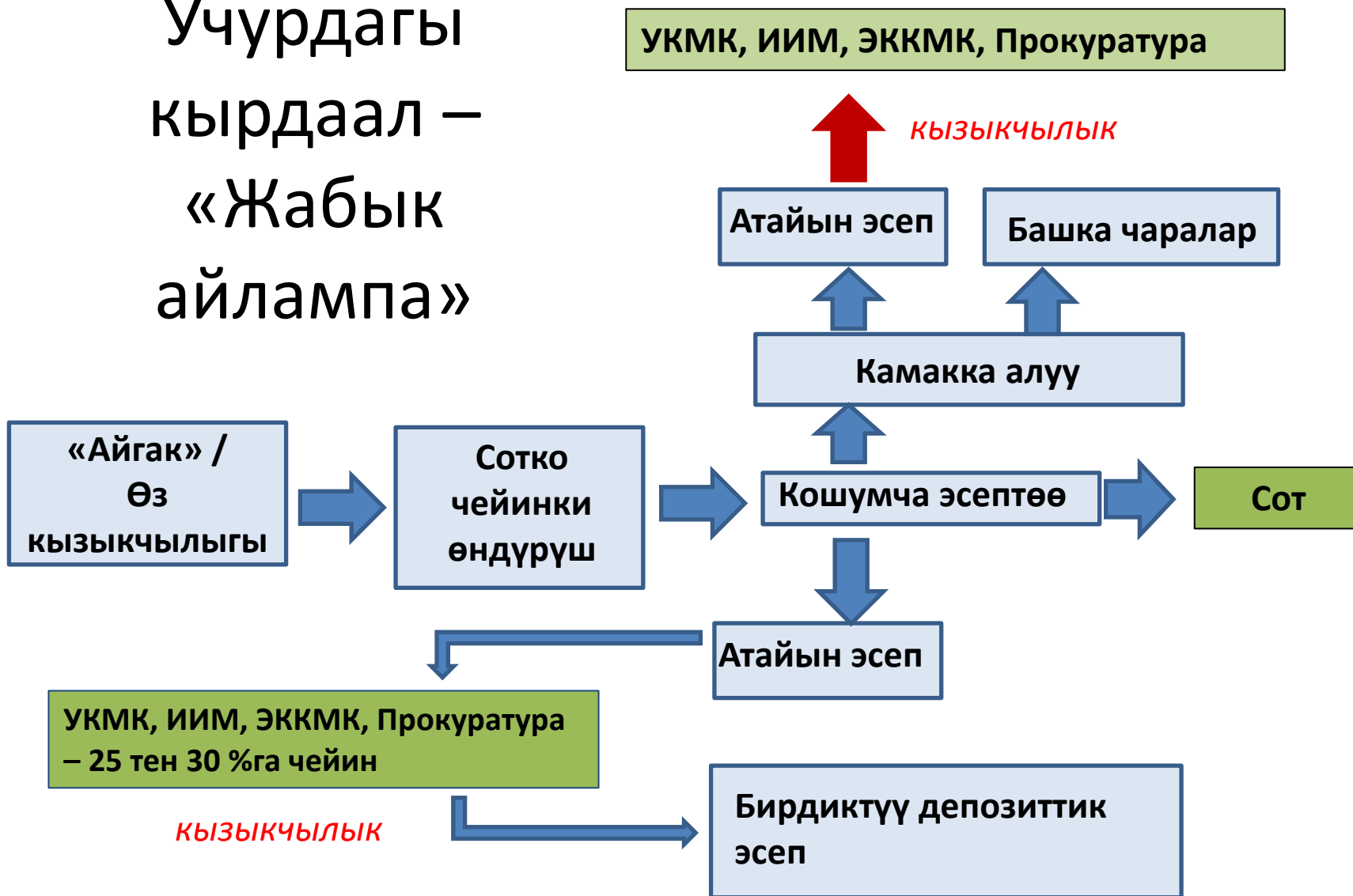
- Кыргызстан
- Европа жана Борбордук Азия
- Киреше деңгээли ортодон төмөн өлкөлөр

Паракорчулук деңгээли (пара берүүнүн жок дегенде бир учуруна дуушар болгон компаниялардын пайызы)*



**Булак: Ишканаларды сурамжылоо, Дүйнөлүк банк, 2019-ж.*

Учурдагы кырдаал – «Жабык айлампа»





Салыктык текшерүүлөрдүн жыйынтыгы боюнча салыктарды кошуп эсептөө



2016 – 2018-жылдар аралыгында **39,5 млрд сом** кошумча эсептелген же жыл сайын КР салыктык кирешелеринин жалпы көлөмүнөн орточо 18,7%.

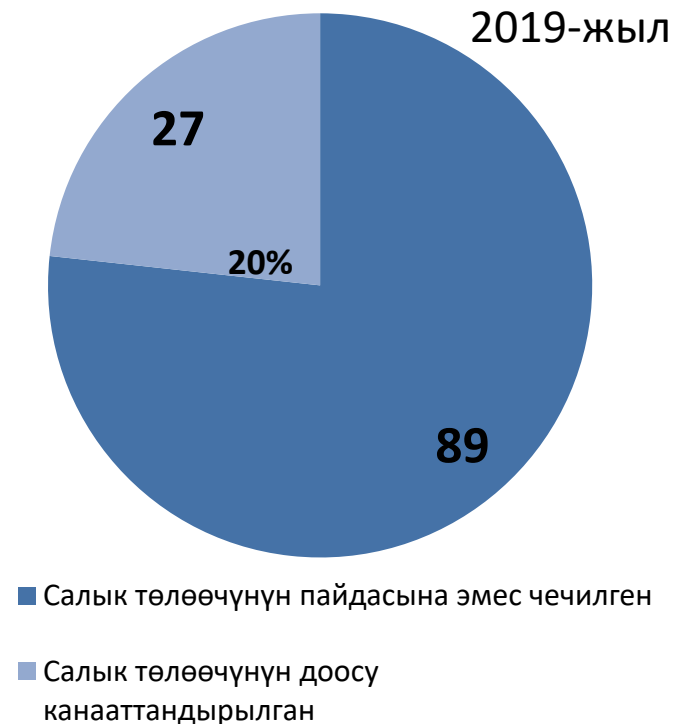
Ошентип, орточо алганда жылына КР бардык ишканаларынын кирешесинин **40% (!)** ашык сумма кошумча эсептелет.

Бул биринчи кезекте **бюджеттин салыктык кирешелеринин 77%** берген ири бизнеске (0,9%), **ак ниеттүү салык төлөөчүлөргө** зыян келтирет. Ал эми ар бир ири инвестордун мүмкүн болгон кетиши олуттуу кесепеттерге алып келет.

Булактар:

*КРӨ караштуу МСК, ** КР ФМ, ***КР УСК

«Адилеттүү, бейтарап» сот



2018-жылы КР сотторунда салык органдарынын чечимдерине каршы болуп талашуу жөнүндөгү 116 иш каралса, алардын 26 гана салык төлөөчүнүн пайдасына чечилген (жалпы санынын 22,4%). 2019-жылы – **135 иштин арасынан 27 гана** (жалпы санынын 20%).

Жыйынтыктар жана кесепеттер

- Ак ниеттүү салык төлөөчүлөр – эң начар корголгондор
- Бизнес жана маморгандардын чыгымдары (текшерүүлөргө сарпталган убакыт жана акча) + узак мөөнөттүү кесепеттер



Андан ары эмне болушу мүмкүн?



Капиталдын андан ары
чыгып кетиши

Өнүгүүгө
инвестициялардын
кыскарышы

Жаңы инвестициялардын
келишинин кыскарышы

Көмүскөгө кирүү



Эл аралык арбитраждык
талаштар

*Азыркы учурда Кыргыз Республикасы эл аралык
арбитраждарда жалпы суммасы **610 млн АКШ
долл.** түзгөн 8 иш боюнча жоопкер болуп саналат*

Сунуштар

КР Өкмөтүнүн 22.06.2018-жылдагы № 298 токтомунан
(Депозиттик эсеп жөнүндө) жеке чарбачылык субъектилерден
каражат өндүрүү ченемдерин алып таштоо



Укук коргоо жана башка органдардын ишмердигин КРнын эл
аралык рейтингдердеги көрсөткүчтөрүнө жараша баалоо

Салык органынын алдын ала кайрылуусуз салык
маселелери боюнча тергөө амалдарын жүргүзүүгө чек
коюу



Күчүнө кирген жана тике көрсөтмө берилген соттук чечимсиз
КР бюджетин толуктоого чек коюу

Сунуштар

Кылмыштар жана укук бузуулардын «ишкердик» составынын бир бөлүгүн декриминалдаштыруу (эл аралык тажрыйбасына ылайык)



Прокуратура жана сотторду бюджетти сөзсүз толуктоого эмес, ишкердин укугун коргоого багыттоо

Инвестициялар жөнүндөгү КР мыйзамдарын комплекстүү талдоо жана эл аралык тажрыйбанын негизинде сунуштарды иштеп чыгуу



Бардык жактан текшерүүдөн конструктивдүү ишке, көзөмөлдөн жаратмандыкка өтүү